

Pedagoške orehe skuša streti **Igor Lipovšek**, Zavod RS za šolstvo

igor.lipovsek@zrss.si

Ocenjevalni razmislek ob nalogi NPZ

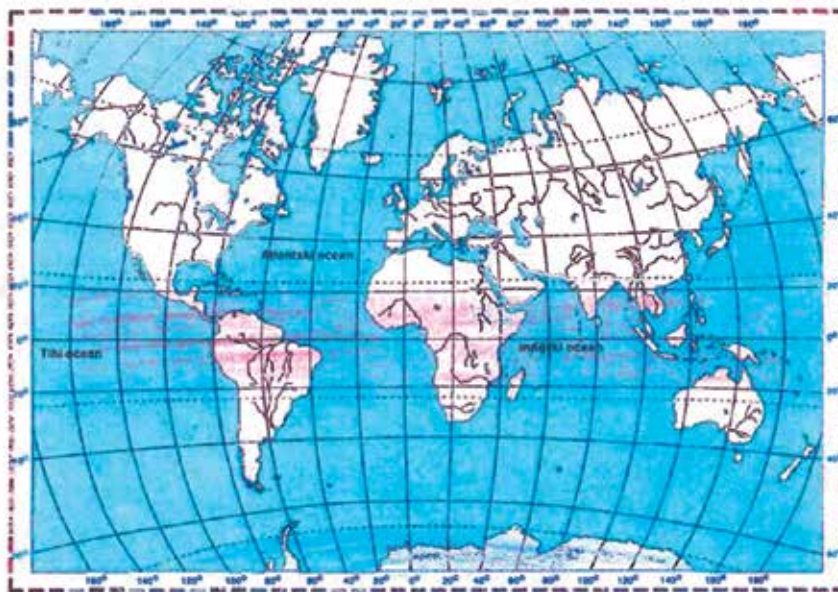
Na študijskem srečanju se je razvila živahna razprava ob nalogi NPZ za ugotavljanje toplotnih pasov. Naloga izhaja iz operativnega cilja 6. razreda, ki pričakuje, da učenec »razume osnovne značilnosti toplotnih in rastlinskih pasov«. Za pravilen odgovor, ki se vrednoti z dvema točkama, se pričakuje, da bo učenec pobarval območji do povratnikov in do južnega tečajnika. V nalogi se preverja pet vrst znanja:¹

1 Ne gre za Bloomovo taksonomijo, ampak razvrščanje v službi pričujočega članka.

- **orientacija** severno : južno;
- **razumevanje razporejenosti** toplotnih pasov;
- točno **poznavanje geografske širine** povratnikov in tečajnikov;
- **risanje** legende;
- **poznavanje poimenovanja**² vroči, mrzli, tropski, polarni.

2 Pri slednjem se lahko vprašamo dvojce: ali sta bila pojma v oklepajih učencem v pomoč ali sta jih begala; ter ali učence moti, ker je ob tečaju polarni pas in ne tečajni. Lahko bi se tudi tečajnik, zaradi logike pasu, imenoval polarnik.

1. Nalogo boš reševal na zemljevidu na sliki 1.

Slika 1: Svet

(Vir: Kolenc - Kolnik, K., Otič., M., Vovk, A., 1997. Sodobni svet: Geografija za 7. razred osnovne šole. Delovni zvezek. Ljubljana, Modrijan.)

Na zemljevidu na sliki 1 pobarvaj:

- vroči (tropski) pas z rdečo barvico,
- južni mrzli (polarni) pas z modro barvico.

Če uporabiš drugi barvi, izdelaj ustrezno legendo.

(2 točki)

Slika 1: Naloga iz NPZ

Vir: Državni izpitni center; Geografija – preskus znanja; 14. 5. 2013. Pridobljeno 7. 12. 2017 na <http://www.ric.si/mma/N131-501-3-1/2013062110095761/>.

Komisija za NPZ se je odločila, da za točki upošteva le **pravilno umeščeno** in vzporedniško **natančno pobarvano**. Torej preverja tako razumevanje porazdelitve kot faktografsko poznavanje stopinjske lege povratnikov in tečajnika. In za vsako območje mora biti oboje pravilno; komisija ni dopustila možnosti seštevanja dveh polovično pravilnih odgovorov v enega. Z vidika ugotavljanja znanja na državni ravni in z vidika preverjanja učnega načrta logična in smiselna odločitev. Kasnejša statistična obdelava na Državnem izpitnem centru, narejena po vrednotenju, je nalogo po indeksih ločljivosti (nad 0,4) in težavnosti (nad 0,5) uvrstila med kakovostne, sporočilne in interpretativno uporabne.

Kako pa bi uporabili, ali sploh ne, takšno nalogo za šolsko ocenjevanje?

Učitelj oziroma šolski strokovni aktiv je pri tem neodvisen,³ čeprav se vprašamo, zakaj ne bi uporabili naloge, ki je pregledana, preverjena in sporočilno enoznačna. Učitelj bi verjetno nalogo drugače obtežil s točkami. Ker smo zapisali, da naloga preverja 5 vrst znanja, bi bilo točk lahko od 1 do 10. Odvisno od tega, **kaj želi učitelj ocenjevati** ter ob tem učencu sporočiti o pomembnosti posameznega elementa ali fragmenta znanja. Tudi v neskladju s Pravilnikom o preverjanju in ocenjevanju znanja ne bi bilo, če bi ocenjevanje temeljilo samo na tej nalogi. Verjetno pa bi učitelj ob takšnem ocenjevalnem minimalizmu moral pričakovati vprašanje o ustreznosti ter reprezentativnosti.⁴ Vendar slovenska šola učitelju načelno dopušča veliko pedagoške samostojnosti. Omejitev obstaja: če učenec pri pisnem ocenjevanju dokaže, da je pravilno rešil naloge minimalnega standarda, bi moralo biti pokazano znanje ocenjeno z najmanj zadostno (2). Učni načrt je z zapisanimi minimalnimi standardi bolj na strani učenčevega pričakovanja, da bo z lahkoto dosegel 2, kot na strani učiteljeve želje, da bi vsi učenci pokazali in znali čim več.

³ Neodvisnost je omejena z učnim načrtom, njegovimi cilji in standardi, pravilniki, didaktičnimi načeli in dogovori znotraj šole.

⁴ Ali je res izbral vprašanja, ki se čim bolj približajo preverjanju vsega pričakovanega oziroma celostnega znanja.

Za pričujočo nalogo se mora učitelj sklicevati na več minimalnih standardov, ki se dotikajo branja in risanja zemljevidov, opazovanja, sklepanja in sporočanja; vsebinsko se naloge dotikata samo standarda:

- »razloži vzroke za podnebne razlike na Zemlji« in
- »prepozna in opiše življenje ljudi v različnih toplotnih in rastlinskih pasovih ter jih primerja med seboj«.

Od omenjenih petih vrst znanja bi

- *orientacija severno : južno,*
- *razumevanje razporejenosti toplotnih pasov in*
- *risanje legende*

spadali med **minimalni standard**,

- *točno poznavanje geografske širine povratnikov in tečajnikov in*
- *razumevanje poimenovanja pasov*

pa **presegata minimalni standard**.

Tako se je odločila tudi učiteljica (glejte rdeče kljukice ob sliki), ki je kot pravilen štela odgovor o tropskem pasu, čeprav ni zarisan do 23,5°. Zato bi bilo ob predpostavki, da večina učiteljev mejo za oceno 2 postavi pri polovici⁵ pravilnih odgovorov, mogoče najbolj praktično celotno nalogo vrednotiti s 4 točkami (ali 5, če bi bilo treba risati legendo). Dve točki bi bili na voljo za približno umestitev obeh pasov, dve pa za natančno umestitev med vzporednike.

Naloga, ki smo jo vzeli za primer, kar kliče k nadgradnji, saj se nanjo lahko vežejo pokrajinske fotografije, vpliv morskih tokov, letni časi ... Ampak to naj bo vsebina novega prispevka.

⁵ V slovenski šoli je meja (50 % za pozitivno) zakoreninjena; nekateri jo celo neustrezno poimenujejo ocenjevalni kriterij. Z vidika ustrežnejše razporeditve ocen bi bilo bolje mejo prestaviti nižje, saj bi ocenjevalna lestvica jasneje pokazala in razmejila znanje med preostalimi (višjimi) ocenami. Nekateri učitelji mejo pri 50 % utemeljujejo s tem, da takšno ocenjevanje bolje pokaže, česa učenci (še) ne znajo. Argument je tehten. Po drugi strani pa naj bi ocenjevanje iskalo znanje, ne neznanja. Za iskanje neznanja imata učitelj in učenec na voljo preverjanje – tako sprotno kot končno.